

Hrdosť Porubäna

Milí porubskí rodáci,

Šéfredaktor Porubských novín vám iste podrobne popíše, ako sa vydariu porubský večer 25. februára 2010 v konferenčnej sále univerzitnej knižnice v prostriedku hlavného mesta Slovenska. V historickej budove, v chтореj pred viac ako 150 rokmi bývali zasadnutia uhorského snemu a na jednom z nich Ľudevít Štúr predniesou svoju slávnú reč za zrušenia poddanstva. Teraz sa v tejto budove konau večer na prvô výročia smrti Milana Rúfusa a štyria predstavitelia z Poruby ho využili k tomu, aby dákej stovke pozvaných hostí priblížili aj našu rodnú dedinu. Chcem vám povedať, že to urobili skvelo a zopár bratislavských Porubänov, čo sme boli medzi poslucháčmi, sme boli na nich pyšní. A vy môžete byť pyšní tiež. Predstavenia, šikovne moderovanô novinárom Stanislavom Bachledom, malo úroveň hádam najvydarenejších televíznych debát a veru sa mi ani veriť nechcelo, že jeho scenár nebou pritom vôbec vopred prejednaný a pripravený. Ešte glho po skončení programu pokračovali rozhovory a debaty, takže nás organizátori miseli rovno vyzvať, aby sme budovu opustili, lebo hu už neskoro večer bolo treba zamknúť. Škoda len, že počet donesených výtlačkov jedinečných Porubských novín bou primálny na to, aby sa na každieho účastníka bolo dostalo aspoň jedno číslo. Keby bolo na každieho viac, mohou by ich rozdať svojim známym.

Starosta i druhí traja účastníci vykreslili Porubu ako obec zaslúžilú, pekne vybudovanú, turisticky príťažlivú. To poslucháči naplno ocenili. Ale aj tak sa v neformálnej časti večera zase opakovane vyskytla otázka, chторú ja nie raz počúvam aj pri druhých príležitostiach, že či je to dostatočný dôvod na to, aby sa dedina sama pýšila a označovala za dôležitú, významnú, závažnú. Či dokonca „naveky závažnú“, aby som použiou známy výraz pani Sone Barániovej. Znovu a znovu treba ľuďom vysvetľuvať, že naši otcovia a praotcovia netrpeli dákou samol'ubou nafúkanosťou a že si dedinu pôvodne skromne nazvali „Zavážnou Porubou“. A to jednoducho preto, aby ju odlíšili od druhej liptovskej Poruby, čo leží naproti, na kopci, teda od Veternej Poruby. Chceli tým vyjadriť, že naša dedina, chránená pred vetrami v doline pri Žuberovke pod Poludnicou, leží na druhej strane Váhu, za Váhom, a preto je Zavážna. Pán starosta síce vraveu, že tento názov dedina niesla len do konca prvej svetovej vojny a že za Československa sa premenuvala na Závažnú, ale poopraviu by som ho. Až koncom tridsiatych rokov minulieho storočia, keď vyšli nové pravidlá slovenskíeho pravopisu, vol'áky mudrlant si zmysleu, že do nich vloží ako záväzný predpis písania v podobe „Závažná Poruba“. Aj keď som bou vtedy len malým dieťaťom, spomínam si ešte, akú to u Porubänov vyvolalo nevôľu. A u porubskíeho richtára aj zlosť – veď miseu meniť obecnú pečiatku a na novej už mať názov dediny požadovaný jazykovedcom.

Pritom miliemu vedátorovi by bolo stačilo prísť do Poruby a len si nastaviť uši, aby počuu, ako sami Porubänia svoju dedinu volali. Dnes už mnohí nie; ale to len preto, lebo mladí Porubänci si už vari myslia, že sa asi naozaj dáko zvlášť závažní a už im asi nenapadne, že sa tak volajú len preto, že bývajú v dedine za Váhom. Mám malý návrh pre učiteľov porubskej školy: zapojte svojich žiakov do vedy, dajte im prvú vedeckú výskumnú úlohu. Pošlite ich za starými Porubänmi, čo dnes majú viac ako osemdesiat

rokov a nech vaši zverenci urobia prieskum, ako názov svojej dediny doteraz vyslovujú pôvodní obyvatelia. Že na základe výsledku bude treba zase meniť obecnú pečiatku i obecnie tlačivá a dedinu nazad premenovať na Zavážnu Porubu? No a čo?! Ba treba raz do Poruby pozvať aj dnešného riaditeľa Jazykovedného ústavu SAV Slavomíra Ondrejkooviča. To je osvietený muž, ktorý už viac nezastáva názor, že nám jazykovedci majú predpisovať, de máme klásť vo svojej reči dĺžne, ale tvrdí naopak, že jazykovedci majú ľuďom načúvať a jazykovedci predpisy odvodzovať z reči, akou sa naozaj rozpráva.

To ma vedie k druhému návrhu, inšpirovanému pôsobivým vystúpením Porubänov na bratislavskej slávnosti. V slovnom prejave našich predstaviteľov sa semtam vyskytli prvky pôvodného porubského nárečia. Pri takých príležitostiach si človek uvedomí, akô peknô nárečia sme v Porube mali a je mu ľúto, že sa ono celkom vytráca. Čo keby sme sa dohodli, že urobíme šetko preto, aby sa toto nárečia zachovalo? Napríklad, že keď sa stretneme sami Porubänia, budeme sa rozprávať „po porubsky“? Už sa nám asi nepodarí obnoviť aj spevavosť našej reči, čiže klásť prízvuk nie na prvú slabiku slova, ale na predposlednú – dnes už to aj v Porube počuť len zriedkavo. No aj tak sa mi ešte stáva, že vo svete rozoznám Porubäna, ba Liptáka všeobecne, podľa toho, že aj keď vraví čisto spisovne, občas mu do reči vkláza tento pekný starobyľý prízvuk. Ale skúsme ešte dačo navyše: obnovovať, oživovať starie slová, chtorie sa u nás bežne používali a dnes ich už skoro nepočuť. Porubský gazda či murár žiu ako jednoduchý človek, no jeho slovník bou, odhadujem, hádam aj tri razy bohatší ako je počet slov, s chtorými si vystačia dnešní novinári alebo televízni hlásatelia a moderátori. Viete ešte, čo znamenajú tieto slová, voľakedy v Porube celkom bežnie: balabušiť, bigľajz, bľacha, cendžať, drístať, fertucha, gamba, grískaša, hegotat', chvístat', kul'aša, ľajblík, mamaj, píľus, perašín, samodruhá, ľapša, úhor, vyonačiť, zbožia? Pre redakciu Porubských novín mám jeden návrh: čo keby ich jedna strana bola pravidelne vyhradená udržovaniu a oživovaniu porubského nárečia? Ved' aj preto som sa usiluvau napísať túto svoju chváloreč v našej pôvodnej reči. Hádam aj toto udržovania nárečia by ešte viac podoprelo to, čo predstavitelia Porubänov na slávnosti v Bratislave vo veľkej miere dosiahli: aby Slováci vnímali Zavážnu Porubu ako obec kultúrne a turisticky závažnú.

Ladislav Kováč